

A FELSŐOKTATÁS-POLITIKA AKTUÁLIS KÉRDÉSEI

BEVEZETÉS

Magyarország a bolognai nyilatkozat aláírásával vállalta, hogy felsőoktatását az Európai Felsőoktatási Térség kereteiben, az ott megfogalmazott ajánlások figyelembe vételével fejleszti. Az elmúlt évtizedben lépésenként megfogalmazott, jelenleg is érvényes ajánlások a következők (a felsorolás nem követi az időbeni sorrendet, sem az „action lines”-nak nevezett, a bolognai titkárság honlapján található szerkezetet):

Bologna célok:

- Áttekinthető diplomarendszer, képesítési keretrendszer.
- Foglalkoztathatóság.
- Háromlépcsős, átjárható képzési rendszer, a kreditrendszer bevezetése.
- Élethosszig tartó tanulás, az előzetesen szerzett ismeretek beszámítása.
- Mobilitás, külföldi tanulmányok beszámításának lehetősége.
- Hátrányos helyzetűek bejutása a felsőoktatásba.
- Akkreditációs rendszerek kiépülése.
- Közös programok indítása, a felsőoktatás nemzetközivé válása.
- A diplomák kölcsönös elismerése.

HÁTTÉR

Az egyes célok megvalósulását a kétévenként sorra kerülő miniszteri értekezleteken értékelik. Az értékelések elsősorban kérdőíven alapuló ország-jelentések felhasználásával történik. A helyzet alaposabb elemzése érdekében az OKM és az NBB az elmúlt időszakban egy összegzést kezdeményezett a bolognai folyamat magyarországi bevezetésének állapotáról. Ez mostanra egy, a Rektori Konferencia által készített munkaanyagból, és az ahhoz beérkezett véleményekből áll (MRK, FTT, MAB, OKT). A vélemények jól tükrözik azt a szerteágazó álláspontrendszert, amellyel a magyar felsőoktatás a bolognai rendszer bevezetését fogadta. Ugyanakkor több helyen is világosan érzékelhető egy koherens felsőoktatás-politika hiánya. Ennek célfüggvényét a bolognai folyamatban vállalt kötelezettségek jelentenék. A beérkezett vélemények, valamint a bolognai célok alapján a következő felsőoktatás-politikai kérdésekben kellene állást foglalni (a kérdések megválaszolása után lenne lehetséges egy koherens stratégia és politika elkészítése).

ALAPKÉRDÉSEK, FELADATOK

Szükséges lenne olyan fő cél, célok kitűzése, amelyek összerendezhetik, orientálhatják a nemzeti felsőoktatási stratégiai célokat, és azok megvalósításában a felsőoktatás hazai szereplőit. Ennek a fő célnak a magyar felsőoktatás középtávon **elérendő pozíciójára** kellene vonatkoznia, egyrészt a regionális, nemzetközi felsőoktatási térben, másrészt a lisszaboni célkitűzések (2020-ra aktualizált) céljainak megvalósításában.

A célok eléréséhez megteendő lépések (itt az első három pontnál nagyon jó részletesebb indokolás van a Kredittanács anyagában – a további pontokhoz is hasonló indokolást kellene készíteni, azonos terjedelemben tartva az egyes pontok magyarázatát):

1. A ciklusos képzési szerkezetben kialakított képzések finomítása, az alap és mesterképzési szakok illeszkedésnek megoldása.
2. A képzés cél-rendszere és szabályozása – képzési és kimeneti követelmények átalakítása a tanulási kimenetek szerint.
3. A képzés folyamata – az oktatás- és tanulásszervezés új módszerei, a tanulás-szemponitú módszerek terjesztése.
4. Az élethosszig tartó tanulás – a szakirányú továbbképzések és a továbbképzések rendszerének erősítése. Az előzetesen szerzett ismeretek beszámításának támogatása.
5. A mobilitás lehetőségeinek bővítése – a tantervekben levő szabadon választható tárgyak bővítése. Utazási ösztöndíjak alapítása. Közös programok indításának segítése.
6. Speciális programok indítása hátrányos és halmozottan hátrányos hallgatók felsőoktatási tanulmányainak segítésére (közoktatással közös feladat).
7. Az alapképzésben a munkaadók által elvárt általános képességek (nyelvtudás, csoportmunka, önálló feladatvégzés) súlyának növelése.
8. A felvételi rendszerben az államilag finanszírozott helyek elosztásában a hallgatói érdeklődés fokozottabb érvényesítése, a helyek elosztására vonatkozó elvek kidolgozásában, vagy az intézményi autonómia növelésével.
9. A finanszírozási rendszer pontosítása, az intézményi megállapodások és a formulavezérelt elosztás viszonyának tisztázása, a költségvetési támogatások részleteinek nyilvánosságra hozása.
10. A minőségbiztosítás rendszerének átalakítása a bergeni miniszteri értekezleten elfogadott standardoknak megfelelően.
11. Az intézményi autonómia kérdései – a szakindítások, az egyetemi tanári kinevezések esetében az intézményi önállóság erősítése.
12. Az intézmények irányításának kérdései – nagyobb felelősség és önállóság az intézmény vezetésének.

PEREMFELTÉTELEK

Az egyes pontoknál történő részletesebb kifejtésnek a következő peremfeltételeket kellene szem előtt tartania:

1. A bolognai folyamat Magyarországon (is) folytatódik.
2. A felsőoktatás nemzetközivé válásának folyamata tovább erősödik.
3. Az ország általános és gazdasági érdeke, hogy lakossága a lehető legmagasabb és legjobban használható tudásanyaggal rendelkezzen, és így a nemzetközi munkamegosztásban a lehető legértékesebb munkát vállalhassa.
4. A közoktatásban a következő évtizedben nem várható lényeges változás, és így a felsőoktatás csak egy megfelelően diverzifikált rendszerrel tudja feladatait ellátni.

2009. május 25.

Csirik János